

ВАРЈА ЂУКИЋ, ГЛУМИЦА ОДБРАНА ТЕАТРА

"Ми овдје можемо да најправимо позоришну представу по мјери која је мно́го већа од наших заблуда о оградњенима. Ово позориште више не смије да буде просјор оградњени, ипакво позориште треба дефинитивно појорити"

Најаша Нелевић

Осма је година од када је глумица Варја Ђукић отишла из Подгорице и Црногорског народног позоришта и прешла у Београд гдје је асистент на предмету глуме на Факултету драмских умјетности. Кроз позоришне улоге у представама "Зли дуси", "Кућа страве", "На љетовању", "Марио и мађионичар", "Вавилонска пометња", "Дарови наших предака", "Хасанагиница", "Принцеза Ксенија од Црне Горе", "Бановић Страхиња", "Јерма", у филмовима "Степенице за небо", "Вариола вера" - Варја Ђукић се испрофилисала као "озбиљна глумица" што се односи не само на карактере које претежно тумачи већ и на способност да појмовно артикулише своју вјештину.

Твој нови ауторски пројекат у београдском Центру за културну деконструкцију "Теби, из јучерашње" који се ослања на поезију Марине Цветајеве нас овдашње је подсјетио на већ давна, средњошколска времена када је Варја Ђукић била познатија по говорењу поезије. Је ли ово сада иста некадашња љубав?

- Ја имам велику наклоност према говорењу поезије; на тај начин сам и почела да се занимам за глуму. Озвучити нечији глас - то је нешто што претпостављам да и pjesник очекује. Поготово су Руси, па и у вријеме Марине Цветајеве, имали тај ритуал говорења поезије. У вријеме када су у Русији писци били забрањивани, дешавало би се да се само на неколико сати раније на неком зиду објави да ће бити одржано поетско вече и тако су људи који нијесу могли да дођу до забрањене поезије ипак могли да дођу и да је чују наизуст изговорену. Ту се види колико је управо говорење дио тог напора да се поезија сачува упркос свему, колико она није питање воље већ неминовности.

Да ли, осим ите наклоности према говорењу поезије, и у личности и поезији Марине Цветајеве има нешто што те је навело да кренеш ирагом њене судбине и поезије?

- Оно што ме је фасцинирало био је тај судар Марине Цветајеве са тренутком разградње цијелог тог свијета којему је она припадала, то што она остаје као нешто потпуно неприкосновено и само по себи снажно и јако што напросто надилази то уршава-

ње цијелог једног свијета. Живот се мијења, револуција формира ново окружење у којем за њу више нема упоришта и континуитета осим онога који успијева да се сачува у поезији. Фасцинирало ме то како, захваљујући поезији, та духовна сфера ипак успијева да се реализује и опстане упркос свим урушавањима, упркос свему.

Када већ говоримо о тој суверорности, за тебе се може чути примједба да си увјек негде и иста и различита, у тој смислу да се у твојим улозима може уочити извесна дистанца или духовна надмоћ коју Варја Ђукић има у односу на лик који тумачи.

- Ја то не бих назвала дистанцом, него неком врстом транспонована у којем ја покушавам да оно што радим урадим у дослуху са самом собом. Врло рано сам примијетила да је мени, у свему што радим, јако важно питање личне мотивације. Мене је позориште увијек занимало искључиво као феномен размјене, као идеално мјесто тог размјенивања, као нешто што и настаје из те људске потребе за размјеном. Ја покушавам да размјеним нешто са ликом, са карактером који ме на неки начин лично мотивише, сферу из које он израста са сферама у којима се ја сада крећем, или се сада крећемо. Јер, мислим да ту нема ништа ново, да мало шта ново може да се догоди, да је заблуда вјеровање да на том неком цивилизацијском, духовном плану има ичега новог. Зато увијек и постоји могућност да се успостави та лична веза и да се потврди постојање система и питања која увијек опстају, иако се артикулишу у разним сферама. Позориште у том смислу и видим као најраскошнији вид те размјене која се успоставља.

Да ли те је ипак, одговоран и промишљен однос према глуми можда ипак лишио неких улога и неких глумачких искушава која подразумевају, барем наизглед, више сјоншаности и лакоће?

- Не бих рекла, то је велики простор који ја доживљавам као благонаклоност у цјелини. Играла сам и у неким представама које садрже елемент хуморности. Тај елемент није у појавности, он је у садржају и ја сам га прихватала уколико сам могла да га тамо пронађем и да станем иза њега. Ја то напросто не доживљавам као оградњени

него као нешто што је мени дато и уживам у томе што те разлике постоје.

Пићање личне моштваице може се поштваици не само када су у иштвању конкретни професионални заадаци него и када је ријеч о избору професије у џелини. Који су то лични моштиви који доводе до одлуке да се поштване ујраво глумца?

- Прије свега, глума подразумева једну врсту јавне изложености на коју човјек мора одмах да буде спреман, па чак и неку врсту глади за том јавном изложеношћу. Она подразумева чак и једну освајачку компоненту у карактеру коју бих ја, у том смислу, протумачила као позитивну. То су услови, претпоставке које морају бити садржане у структури личности. Постоје и ограничења. Позориште је, нарочито на нашем простору, сфера која је ограничена језиком. У тренутку када сам ту сферу наслућивала, ја је нисам доживљавала као језиком ограничен простор. У том тренутку је Београд био мјесто сусрета разних позоришних култура и ја се јако добро сјећам колико сам тада била фасцинирана једном представом Роберта Ђулија у којој та језичка компонента није била битна, у којој сам видјела нешто што је заједничко позоришту без обзира на језичке баријере. Тада сам схватила ту, условно речено, освајачку енергију позоришта, вољу за запремањем простора упркос свим ограничењима. Нажалост, код нас и даље многи позориште доживљавају као простор ограничен језиком, иако је позориште простор много веће запремине, који укључује и друге елементе израза, и покрет, и музику и визуелну компоненту. Изазов који нуди позориште може се схватити управо као питање избора димензија простора, нешто попут избора величине куће у којој ћемо живјети.

Послије једног већ ирилично дугог бављења позориштем, оно је за тебе, рекло би се, и даље феномен који заслужује чуђење.

- Мало је таквих феномена, а то су у принципу феномени игре, гдје људи имају потребу да се нађу у истом тренутку на истом мјесту и потврде заједничко присуство. Ситуација постојања глумца на сцени јесте нешто као потврда о постојању, потврда да ја постојим, да ми постојимо. То је оно што ме као ритуал увијек изнова чуди, опстајање тога ритуала у којем у једној устаљеној форми људи имају потребу да подијеле заједнички доживљај причу, тему.

Током задњих година позориште је добило на важност. Доживјело је ујраву експанзију, настало је много представа, ионегдје поштало чак

сивар полиитичког пресвижа. Гдје ти сада видиш позориште у контексту свих друштвених дешавања?

- Пројектом "Теби из јучерашње" хтјела сам, између осталог, и да изразим свој однос према позоришту какво је сада. То је била и моја потреба - за коју мислим да је имају сви који посјеђују свијест о позоришту - да реализујем и свој однос према театру.

Ми јесмо средина у којој је театар и раније је тако било и сада је - врло битан. Наравно, свака средина која претендује да буде градска мора да има позориште. Постојање те институције - а то се добро могло осјетити овдје у Црној Гори током протеклих година - говори о припадности једној урбаној

"Мало је таквих феномена, а то су у принципу феномени игре, гдје људи имају потребу да се нађу у истом тренутку на истом мјесту и потврде заједничко присуство"

цјелини и важно је за осјећање људи који тој цјелини припадају. Имам утисак да је позориште у овом периоду који је био страшно хаотичан и проблематичан имало једну јако добру позицију, без обзира колико се тиме не могу затворити питања квалитета представа, појединачних резултата. Оно јесте остало један простор одбрањен од многих утицаја и догађаја, било кроз неку врсту дистанцирања од свега тога, било кроз покушај да се са тим темама на неки начин суочи.

Оно што ја осјећам сада као проблем је то што је сада наједном тај простор који је условно речено одбрањен од политичких и других сфера сада остављен, препуштен самом себи да се сам из себе артикулише. То је остављено нама самима, људима који чине позориште али који су и сами захваљујући свим дешавањима подложни свим утицајима. У томе ја сада видим нови проблем са којим се сусреће позори-

ште.

Када си 1985. године ситишла у Подгорицу, многи су те доживјели као лице које ће отворити нови период црногорског позоришта. Ситиш из "Ревизора" у којем се појављујеш са великом каткеиом тада смо схватили као окретање нове ситранице овог театра. Послије неколико година си ипак отишла...

- Опет се враћам на причу о људима. Дошла сам тада у Црногорско народно позориште са релативним самопоуздањем које је било у вези и са мојим тадашњим годинама и са оним што сам у Београду искусила. Готово да сам дошла са заблудом, несвјесна тренутка у којем ја ту своју заблуду покушавам да реализујем. Никад нисам оно што сам чинила ограничавала, остављала резерве и водила економију типа: оволико је довољно од мене за ову представу, оволико за ону... Али, био је то и овдје и у Југославији период дубоке економске кризе и већ тада је Црногорско народно позориште било релативно затворено за долазак редитеља, без оне отворености на коју мора да буде спремна једна мала средина. А ја сам и тада, као и сада, чезнула за позоришним простором отвореним за нове људе, људе који долазе из разних средина, да би дошло до праве размјене. Пошто је тај простор дефинитивно био затворен, и ми смо сами почели да се осјећамо као проблем јер се упоредо са тим ограничењем смањивао и простор тема будући да је клаустрофобично окружење захтијевало искључиво теме везане за тај простор.

Сада се појављујеш на сцени поштало и ситиш позоришта, као поштинуја глумца, у "Принцези Ксенији", у "Бановић Ситрахти", а надамо се да ћемо те видјети и у "Јерми" и свакако у швом ауторском пројекту. Како сада доживљаваш своје некадашње позориште?

- Када сам отишла за Београд, био је то град који је нудио перспективе. Данаас ствари стоје другачије: Београд више није оно што је био - град у који се долази и из којег се одлази, из којег се праве први искораци, град размјене. Сада се овдје јавља та могућност ширења театарског простора и ја бих вољела да он буде растерећен од свих ограничења своје прошлости. Он би требао да се артикулише као небрањен односно одбрањен тиме што неће бити брањен. Ми овдје можемо да направимо позоришну представу по мјери која је много већа од наших заблуда о ограничењима. Ово позориште више не смије бити простор ограничења: такав ограничени простор, такво позориште треба дефинитивно поручити.